

SCOLA ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigeata de

Joanu Candrea si Basiliu Petri.

Ese odata in septemana, Vinerea. Pretiulu: pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: cate 5 cr. de sfru si timbrulu.

Sabiiu, 5. Martiu v. 1876.

Prenumeratiunile si corespondintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sabiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Discusiuni pedagogice.

II. Legindariulu si gramatic'a.

Dlu Stefanu nu intielege, cumu amu potutu noi recomandá gramaticele de Miheltianu, in contra lui Becker, Grimm, Kellner si a regulativelor prusiane. „Nu dle Petri“, díce dlu St. „nu ne trebuie gramatica separata in scól'a poporala. Noi trebuie se cultivamu in pruncu semtiulu limbisticu.“ Si apoi ceva mai in diosu: „Cu acestea nu voiu se lapedu cu totulu gramatic'a din scól'a poporala, ci voiescu a propune ceva (?) din acést'a, numai cá midilocu la scrierea corecta; dar liberu si din legindariu, cumu face tóta lumea pedagogica recunoscuta cá atare“.

Inainte de a aratá si noi la rondulu nostru, cumu procede in privinti'a acést'a „lumea pedagogica recunoscuta cá atare“, ne vomu permite a reproduce mai antaiu din „Instructiune“ tractatulu relativu la „gramatica“, cá se-lu cunósca si aceia din onorabili nostri lectori, cari dóra nu posiedu „Instructiunea“.

Éca ce amu dísu acolo:

1. Suntu pedagogi, desf puçini la numeru, cari voru a eschide gramatic'a cu totulu din scól'a poporala, sub cuventu odata, ca scopurile limbistice s'ar poté ajunge aici si fora ajutoriulu acestei discipline, apoi pentru ca gramatic'a ar fi prea abstracta si prin urmare prea grea pentru scolari de etatea celoru din scól'a poporala.

2. Déca acesti pedagogi voru a díce, ca gramatic'a nu e de lipsa spre a invetiá a vorbí limb'a materna, au totu dreptulu, càci nu limb'a se invétia din gramatica, ci gramatic'a din limba. Limb'a se invétia senguru numai prin imitatiune, si spre acést'a nu se cere, de catu unu audiu finu si organe sanetóse de vorbire. Va fi bine, cá fiacare invetiatoriu se-si infaçiosieze catu se poté de chiaru cursulu naturalu la invetiarea limbei materne. Sunetele limbei atingu adeca urechi'a copilului, audiulu le straplanta in sufletu; inse aceste sunete trebuie se se repetiésca de multe ori, pana candu copilulu incepe a fi cu atentiune la ele. Desteptandu-se inse atentiunea, copilulu incepe indata a imitá si elu sunetele audíte, incepe a vorbí, firesce mai antaiu numai

cuvinte sengurate, dupa aceea si cu incetulu si cuvinte legate, adeca propusetiuni intregi. Cu catu parintii procedu aici mai ratiunalu, cu atatu copii progreséza mai invederatu. Se cere adeca, cá parintii seau crescatorii, pronunsiandu copilului unu cuventu órecare — raru si precisu — se arate totu odata si obiectulu semnificatu prin cuventulu acela; astfelu copilulu invétia intr'acelasi tempu ambele laturi ale limbei, cuprinsulu si form'a. Audiendu copilulu, cum vorbescu altii, si vorbindu si elu insusi, se destépta in densulu unu semtiu, carele i spune, cumu are se vorbéscu in fiacare casu specialu; acelu semtiu se numesce semtiu limbisticu. Cu catu semtiulu limbisticu e mai víu, cu atatu copilulu afla mai iute gresielele, ce le face elu, seau le facu altii in limb'a sa. Candu semtiulu acesta e destulu de intaritu seau consolidatu, copilulu e in stare, a-si vorbí limb'a fara smintele. Deci problem'a educatoriloru in privinti'a acést'a e, a desteptá si consolidá in copii mai antaiu de tóte semtiulu limbisticu.

Inse se ne insemnamu bine: semtiulu limbisticu e numai o dispusetiune, si cá atare se póte formá, dar si deformá. Copilulu vorbesce intocma, precumu i-au vorbitu crescatorii sei, altmintrea naseudénulu, altmintrea sabiiianulu, altmintrea devanulu, selagianulu, etc. De aici urméza pentru educatori detorinti'a natiunala, de a desteptá in copii semtiulu pentru formele limbei vorbite de toti Romanii, adeca pentru formele limbei literarie. Cu catu cas'a parintiésca face in privinti'a acést'a mai puçinu, cu atatu problem'a scólei e mai mare, mai grea. Invetiatoriulu se va nevoi inca dela primulu pasu, ce-lu face copilulu in scóla, a rectificá formele defectuóse si a deprinde formele cele corecte cu staruintia de fieru. Spre acestu scopu se va folosi mai antaiu de tóte de invetiamentulu intuitivu. Invetiatoriulu, punendu scolariloru obiecte reale spre privire, si facundu-i a si esprime ceea ce au observatu la ele, are cea mai buna ocaziune, pre cumu a aflá gresielele facute de scolari intr'o privintia seau alt'a, asia si a-i deprinde in formele adeverate, facundu-i a vorbí pururea in díceri simple, dar intregi si a pronunsiá raru si precisu fiacare sunetu, fiacare silaba si cuventu. Tractarea

speciala a invetiamentului intuitiv se p^ote ved^e din „Scriptologia“. — Dupa ce copiii sciu cetⁱ, se deprindu in formele corecte ale limbei la bucatile de cetitu din cartile de lectura. Legindariulu e reprezentantele limbei literarie. Invetiatoriulu esplica mai antaiu cuprinsulu bucatloru, cumu? amu aratatu mai susu; dupa aceea privesce form'a, precumu se va ved^e mai la vele. — Dar midilocolu celu mai puternicu precumu in t^ote, asia si aici e esemplulu invetiatoriului. Vorb'a sa are se fia pentru scolarii sei modelu de imitare in t^ota privinti'a, si inca nu numai in ^orele limbistice, ci la propunerea fiacarui obiectu de invetiamentu, avendu si scolarii a urm^a intocma; altmintrea ar insemn^a a derim^a de o parte, ce s'a claditu de alt'a.

In modulu acesta se va destept^a si consolid^a in scolari totu mai multu sentiulu limbisticu, si densii voru ajunge a vorbⁱ limb'a materna bine.

Ac^est'a e caus'a, din carea unii pedagogi crediura a cere eliminarea gramatic^ei din sc^ol'a poporala!

3. Iase se nu uitamu, ca pe calea ac^est'a copilulu ajunge, ce e dreptu, a-si vorbⁱ limb'a bine, inse numai instinctivulu, adeca fora a scⁱ, pentru ce se intrebuintieze formele aceste, si nu altele. Nu e inse demnu de fienti'a ratiunala, a orbec^a in intunerecu, ci ea trebuie se lucre cu consciintia; asia si aici nu e de ajunsu, c^a scolarii se scie numai, cumu se vorb^esca, ci trebuie se mai scie si pentru ce se vorb^esca asia, si nu altmintrea, seau ceea ce e totu atata, cu sentiulu limbisticu se se insoi^esca si conscientia despre legile limbei. Despre aceste inse tract^eza gramatic'a.

Dar mai este o impregiurare, carea reclama imperativu propunerea gramatic^ei in sc^ol'a poporala. Astadi adeca nu avemu numai o limba vorbita, ci si una scrisa, si ac^est'a fora anumite cunoscantie gramaticale nu se p^ote nici intielege (cetⁱ), nici aplic^a (scrie) cumu se cade. Au nu scimu, ca o coma p^ote schimb^a cu totulu intielesulu unei propusetiuni? Si nu vedemu in t^ote dⁱlele, cumu unu contractu neprecisu d^a ansa la procese lungi si scumpe? Apoi desⁱ o parte buna a ortografiei se p^ote inveti^a prin imitatiune si dedare, totusi la siguritate ajunge numai acela, carele cun^osce legile, pre cari se radⁱma ortografⁱa, si aceste legi se potu inveti^a mare parte numai din gramatica. Numai gramatic'a ne spune, pentru ce se scriemu d. e. cartea, ^er nu cart^e, a tac^e, ^er nu a tacea, elu siopti^a, ^er nu elu sioptea, si ^erasu elu potea, ^er nu poti^a, etc.

Din t^ote aceste urm^eza deci lamuritu, ca sc^ol'a poporala nu se p^ote lipsi de ajutoriulu gramatic^ei intru realisarea scopuriloru ei limbistice.

4. Asia dara gramatic'a e necesaria pentru sc^ol'a poporala; nu cumu va inse este ea prea grea pentru scolarii acestui institutu? Grea e gramatic'a fora indoi^ela, nu inse prea grea. Prea grea ar fi ea numai, d^eca s'ar propune dupa usulu de pana acuma. Invetiatoriulu 'si alegea adeca o gramatica menita pentru o sc^ola mai inalta (cu catu mai inalta, cu atatu mai bine), o introducea in sc^ol'a sa, incepea dela pagin'a prima,

ceti^a unu paragrafu, stergea altulu, adaugea cate unu esemplu, sari^a preste altele, si in fine dicea scolariiloru: „De aici si pana aici aveti se invetiati de rostu!“ Care scolariu recit^a lectiunea mai iute si mai fidelu, acela ^era celu mai bunu. Pu^oini dintre invetiatori percurgeau gramatic'a pana in fine, (desⁱ se ocupau numai cu partea etimologica), ba multi se vedeau suprinsi de esamenulu de v^era in midilocolu tractatulu despre o parte ^orecare a vorbirei, si curmau propunerea fora nici unu scrupulu.*)

Procedur'a ac^est'a e gresita:

a) cu privire la materi'a gramatic^ei. Alte suntu scopurile gramatic^ei in sc^olele mai inalte, si altele in sc^ol'a poporala, in sc^olele inalte: a d^a eleviloru o idea despre intregu organismulu limbei cutare, si spre ac^est'a se cere o materia ampla, completa; ^er in sc^ol'a poporala: a contribui c^a scolarii antaiu se prec^epa cugetele altora, intru catu acele nu trecu preste orizontulu loru spiritualu, apoi se-si p^ota esprim^a si dⁱnsii cugetele proprie cu claritate si precisiune. Ce nu inaint^eza deadreptulu scopurile aceste, nu p^ote fi obiectulu gramatic^ei in sc^ol'a poporala (d. e. originea articlului).

b) Cu privire la procesu, adeca la insirarea materiei gramaticale. Sc^ol'a mai inalta, avendu a consider^a obiectulu gramatic^ei, adeca limb'a, incepe prin a d^a o definitiune despre gramatica si limba, motiv^eza impartirea gramatic^ei in etimologia si sintacsa, si tract^eza apoi sistematice despre sunete, silabe, cuvinte si propusetiuni. Din contra sc^ol'a poporala trebuie se se uite senguru numai la subiectulu invetiamentulu, adeca la scolariu, carele necunoscundu inca de ajunsu limb'a nici nu e in stare, a precepe definirea si impartirea ei si a gramatic^ei, si astfeliu ceea ce in sc^ol'a inalta face inceputulu, in sc^ol'a poporala are se nrmeze spre inchiaiare. — Nici procesulu sinteticu dela sunete la propusetiuni nu-lu p^ote folosi sc^ol'a poporala, cⁱ trebuie se urmar^esca procesulu analiticu dela intregu la parti, incependu adeca totudeauna cu propusetiuni intregi, dar simple, si analisandu-le in cuvinte, silabe si sunete. Inse si propusetiunile se deducu din unu intregu si mai mare, din bucatile de lectura, de ^orace partile se potu intielege numai la intregu. Asia procede sc^ol'a poporala si la alte obiecte. Avendu d. e. a face pre scolari cunoscuti cu „^oea“, nu le arat^a astadi capulu, mane unu petioru, poimane lan'a, cⁱ le pune in vedere mai antaiu ^oea in totalitate, apoi descinde la partile sengurateice.

De aici urm^eza totu odata, ca in sc^ol'a poporala sintacs'a si etimologi'a au a se tract^a nu separatu, ci in strinsa combinatiune, si inca asia, c^a scolarii se capete in fiacare clase unu cursu din intr^eg'a gramatica. Cate clase, atate cursuri, firesce organizate dupa principiulu „de la usioru la mai greu“. Se dⁱcemu d. e., ca cursulu primu cuprinde din **sintacsa**: propusetiunea simpla,

*) Asia unu invetiatoriu, provocatu fiendu la esamenulu finalu, a arat^a, ce scⁱu scolarii sei despre conjugarea verbelor, respunse in deplina linisce, ca nu pot^u ajunge decatu numai pana la speciele verbului din cauza, ca ar fi luat^u celelalte deameruntulu si cumu se cade.

si anume notiunea, membrele (subiectu si predicatu) si formele ei de impreuna cu semnele interpunctiunale, conditiunate de formele propusetiunei; din **etimologia**: substantivulu dupa notiune, numeru, genu si terminatiune, apoi form'a articulata si nearticulata in casulu numinativu; adiectivulu dupa acelesi rubrice; pronumele personalu in form'a numinativului din singularu si pluralu cá pregatire pentru conjugarea verbului; verbulu dupa notiune, numeru si persóna, apoi infinitivulu si conjugarea sa in cele 3 tempuri principale seau absolute; mai departe analisarea cuvintelor in silabe si sunete — sibilisarea cuvintelor; esercitia ortografice in nesu cu lectiunile gramaticale (d. e. vorbindu despre infinitivu se se arate si deprindia totudeodata si scrierea lui etc.) In clasa urmatória va fi vorb'a in genere totu despre obiectele aceste, numai catu ele se voru desvoltá mai pre largu, luandu-se d. e. la substantivu inca declinatiunea si comparatiunea, la verbu conjugarea in tempurile secundarie seau relative etc. Astfeliu cursurile suntu cercuri concentrice, si scolariulu parasindu scól'a ori si candu, duce cu sene totu deaun'a unu intregu gramaticalu.

Procedur'a vechia inse e grasita si

c) cu privire la forma, adeca la metodulu gramaticei. Mai inainte se propunea gramatic'a in modu dogmaticu, adeca impartasindu scolariulu de dreptulu regulele gramaticale, si ilustrandu-le ici cóle cate cu unu esemplu. Copilulu erá la propunere pasivu; lucrulu lui incepea mai tardiu, candu adeca se apucá se invetie regulele de rostu, dar si atunci lucrá mai multu numai cu memori'a. Esperinti'a inse ne-a doveditu, ca óre cine póte se scie tóte regulele gramaticale, fora cá prin acést'a se-si póta vorbí limb'a mai bine. Metodulu gramaticei in scól'a poporala trebuie se fia inductivu, va se díca scolarii insisi trebuie se-si abstraga seau deduca legile, pre cari se baséza limb'a loru materna. Precumu a procesu primulu omu la scrierea primei gramatice, asia are se urmeze si scolariulu in scóla: antaiu se invetie a-si vorbí limb'a catu se póte de bine, — din acésta cauza in primulu anu de scóla nu se propune gramatic'a, cí scolarii se dedau numai a privi cu atentiune, a cugetá logicu si a vorbi corect; dupa aceea trebuie se incépa a reflectá asupra limbei, si din mai multe esemple analóge se abstraga legea comuna, adeca regul'a gramaticala. Scurtu: **copilulu are se-si compuna insusi gramatic'a limbei sale.**

Éca principiulu, uniculu adeveratu, pe care se radfma metodulu gramaticei!

5. Cu privire la acestu principiu procedur'a speciala a invetiatoriului la fiacare propunere din gramatica va fi urmatori'a:

a) Invetiatoriulu 'si precugeta bine si de timpuriu, ce are se propuna in fiacare óra. Lectiunea urmatória trebuie se stee in strinsa legatura cu cea precedenta.

b) Invetiatoriulu alege bucat'a de lectura, carea cuprinde in numeru mai mare esemplele corespun-

dietória pentru lectiunea cutare, si candu ea inca nu ar fi esplicata dupa cuprinsu, mai antaiu o esplica.

c) Si fiendu ca o regula nu se póte abstrage de-
catu din mai multe esemple, atate inse arare ori se afla concentrate in o unica bucata de lectura, pentru aceea invetiatoriulu 'si mai cauta esemple si din alte ramuri ale scientieloru, preferindu inse mai vertosu sentintiele morale si proverbiale poporale, cari corespundu dupa cuprinsu si forma spre scopulu acesta, adeca cari suntu si lesne de intielesu si si corecte.

d) In scóla invetiatoriulu scrie esemplele de lipsa pe tabla, manecandu de regula de la cele aflate in respectiva bucata de lectura, provóca pre scolari a cetí esemplu de esemplu, i face atenti la form'a limbistica infaçiosata prin ele, si in fine i conduce a aflá si esprimá legea seau regul'a cutare.

e) Cunoscundu scolarii prin intuitiune regul'a gramaticala, lucrulu e numai de diumetate gata; lipsesce inca, cá adeverurile recunoscute se se si consolideze in scolari cumu se cade, ceea ce se póte face numai prin deprindere multa si precugetata. Intuitiunea de o parte, deprinderea de alta parte suntu títinele, in cari se invertte totu invetiamentulu din scól'a poporala. Spre scopulu din urma invetiatoriulu revine cu invetiaceii sei érași la bucat'a de lectura, si cetescu si analiséza pe róndu tóte acele propusetiuni, cari potu sierbí spre a chiarificá si consolidá mai multu regulele aflate. Tóte celelalte propusetiuni din bucat'a se subtragu dela atentiunea scolariulu. In fine parte spre a intari cele invetiate totu mai multu, parte spre a se convinge, intru catu au cuprinsu scolarii propunerea respectiva, invetiatoriulu dá teme, cari scolarii au a le resolví parte cu gur'a, parte in scrisu. Invetiatoriulu provóca adeca pre scolari, a cautá din carte, seau a formá dela sine esemple despre regulele desvoltate. In casulu din urma va fi bine, cá invetiatoriulu se asemeze scolariulu unu obiectu specialu de invetiamentu, din care se-si aléga esemplele recerute, d. e. geografía seau istori'a naturala etc. Temele nimerite suntu pentru scolari fórté cultivatória, pentru aceea nici o lectiune se nu remana fora teme relative.

Dar vomu fi intrebatí póte: Unde remane manualulu de gramatica? Are si elu dóne meniri, un'a de a aratá invetiatoriului, ce se propuna succesive din gramatica. alt'a de a presentá scolariulu regulele gramaticale formulate gata, cá se le póta invetiá de rostu si repetá, candu va cere lips'a, dupa ce mai inainte le-au cunoscutu din propunere libera. Deci invetiatoriulu deschide manualulu in scóla numai in urma, spre a díce scolariulu: „Ce amu invetiatu astadi din gramatica se afla si in manualulu nostru acolo si acolo!“ Invetiatoriulu cetesce acumu resultatele, la cari a ajunsu si in propunere, si apoi provóca pre scolari, a le invetiá acasa de rostu.

(Va urmá).

Tractarea metodică a biografiilor istorice.

În numărul 3 alu fôiei nôstre am început cu publicarea unora biografii istorice că materialu de inventamentu pentru scôla poporală, și am apromisă a vorbi la primă ocașiune și despre tractarea loră metodică. Astăzi venim a ne impleni apromisiunea făcută, și adăca vom arată în numărul de față regulile teoretice, ér în unu numeru procsimă tractarea practică.

Procedură metodică la tractarea unei biografii au monografii istorice*) se pôte reduce la următoriele reguli principale:

I. Inventatoriulu dă mai antaiu explicările geografice necesare. Geografiă s'a numitu ochiulu istoriei, pentru că evenimentele seau intemplantile istorice se potă întielege de ajunsă și întări în memoria numai cunoscându totu odată și terenulu, pe care s'au dezvoltat acelea. Acestă are valóre numai pentru evenimentele sengeratice, și și pentru istoriă unei țeri preste totu. Asia d. e. ori catu de bine am inventiă de rostu trecerea Jidiviloră din Egiptu în Palastină, ea va remané pentru noi mai multu au mai puțin oscura seau întunecată; urmărindu-o înse pe mapă și dându-ne sêmă de țerile și popórele din calea loră, ea devine pentru noi chiară și nu o uităm în viétă năstră. Și cumă ca Fenicianii au trebuită se ajungă unu popor mercantilu, vom precepe, îndată ce ne vom aduce aminte, că ei locuiau îndesat între marea mediterăna și între muntele Libanonu, pe unu terenu fôrte angustu, nasiposu și puțin productiv; marea i atragea la navigatiune, ér „cedrii Livanului“ le oferiau materialu escelentu pentru construirea nailoră. Astfel Fenicianii devenira „Anglesii“ lumii vechi.

De altminteră la întrebarea: cândă a nune suntă a se dá explicările geografice? nu se pôte respunde în modu absolutu, firesce nu cu privire la clasele inferióre, în cari istoriă vine a se îmbină cu geografiă, și cu respectu la clasa superióra, unde istoriă se propune că obiectu de sene. Unii voră adăca, că explicările geografice se întretiesă în espunerea biografiei, alții din contra petindă, că ele se se dée până a nu începe cu espunerea faptelor istorice, pentru că se nu se înterumpă firulu enarării și prin acestă se patimésca impresiunea totală. Lucrulu depinde dela împregiurari. Déca faptul istoricu e simplu și nu cere din geografiă, decatu explicari topografice seau adăca relative la locuri memorabile, bună óra cumă ar fi descrierea unei batalii, caderea Constantinopolei, biografiă lui Muhamedu etc., atunci explicările geografice se potă întretiese în espunerea faptului istoricu; déca înse evenimentulu istoricu e complicat și reclama cunoscintie oro-, hidro- și etnografice, va se dica cunoscintie despre țiera, riuri și popóra, d. e.

*) Biografiă-istoriă unei persóne, d. e. Viétă lui Agricola. Monografiă-istoriă unu lucru seau a unei intemplantii, d. e. istoriă plugului, caderea Constantinopolei. Se dică și monografii, pentru că nu tóte intemplantile se potă grupă în giurulu unei persóne.

fiendu vorbă despre istoriă unei țeri întregi, seau a lui Alesandru celu mare, atunci momentulu geograficu vine a se comunică înainte de a începe cu espunerea evenimentelor istorice. În totu casulu fiacare localitate geografică, despre care se face amintire în biografiă seau monografiă precumu despre cetăți, sate, campuri, munti, pásuri, riuri etc., se nu-se numésca simplu, și se arate pe mapă seau mai bine se desemneze de inventatoriulu cu cretă pe tablă în contúurile țerei seau regiunii respective.

II. Inventatoriulu enarésca seau istoricesce eleviloră sei biografiă respectivă. Acestă este lucrulu principalu la propunerea istoriei. Faptele istorice nu se potă dezvoltă din scolari, și trebuie comunicate, enarate. A enară înse bine, nu e lucru usioru, și presupune talentu, esperintă, destertitate și cunoscintea cômpletă a faptului cutare. Cu tóte acestea nu va fi superflu, a face mai cu sêmă pre inventatoriulu tineri atenti la însúșirile unei enarări bune, și adăca:

1. Enararea se fia liberă, adăca nu cetita din carte. Unde inventatoriulu, fia din comoditate, au pentru că i lipsescu cunoscintele recerute, cetesce istoriă, acolo inventamentulu e mortu, pentru că nu impresiunésca, prin urmăre nici nu emotiunésca (misca) pre scolari. Numai propunerea liberă respira viétă și produce viétă. Dreptu e, că spre a poté enară liberu, inventatoriulu trebuie se se prepareze cumă se cade (la începutu în scrisu) și se memoriseze pensulu cu viersu tare; înse cine nu face asia, va esperiă spre daună scolariloră sei, că enararea sa e monotónă, foră legatură, compusă din frăse góle, pentru că „unde ne lipsescu ideile, ne acatiamu de cuvinte seci“, dice Goethe.

2. Enararea se fia chiară, adăca scolarii se împreune cu fiacare cuventu întielesulu seu celu adeverat. Pentru aceea inventatoriulu se nu întrebuinteze termini, pre cari copii după inventamentulu de până aici nu-i potă întielege, precumu „iobagiă, aristocratia, revolutiune, constitutiune etc.“, și déca atari termini nu se potă încungiură, inventatoriulu se va nevoi a-i explică simplu și poporalu, fia prin circumscriere, fia prin imbinare seau asemenare cu intemplantii și referintie cunoscute, d. e. „patricii“ cu „domnii de țiera“, „plebeii“ cu „iobagii“ au cu „curtenii“ de astăzi, etc. —

Chiaritatea înse nu se referesce numai la cuvinte, și și la propusetiuni și la cursulu ideiloră preste totu. Propusetiunile se fia scurte și simple, înse pregnante, adăca pline de întielesu. Enunciatiunile seau vorbele istorice ale barbatiloră renumiti se se citeze în formă directă, adăca asia precumu le-au disu respetivii, făcându astfel asuprá copiiloră impresiune mai via. — Ideile preste totu se curgă ună din altă în urmăre logică; spre acestu scopu inventatoriulu trebuie se-si deducă din cuprinsulu istoriei respective unu planu seau o dispusetiune precisă, de care se se tiena la espunerea faptului istoricu. Aruncarea ideiloră preste olaltă, foră sru și legatură, nu se potrivește pentru tineri, cari au se inventie a cugetă corectă și logică.

3. Enararea se fia caldurósa, ér nu rece, in-diferenta. Spre acestu scopu se cere, cá invetiatoriulu se fia insusi istoricu bunu, se intieléga spiritulu si im-portanti'a istoriei, se aiba o anima semtítória pentru sórtea omeninei si se se inspire pentru totu, ce e ade-veratu, frumosu si bunu; atunci caldur'a receruta in propunere resulta de sene, acea caldura adeverata, carea nu se póte suplíní prin sentimentalitate afectata, prin frase patetice si prin gesticulatiuni esaltate. Numai inspiratiunea provenitória din convingere produce si in ascultatori asemenea dispusetiuni si sentieminte.

4. Enararea se fia fidela si adeverata, cu alte cuvinte: invetiatoriulu se se nevoiéscá a enará faptele istorice asia precumu s'au intemplatú, respectandu fidelitate istorica si adeverulu obiectivu. Si bine se ne in-semnamu: la istoria capulu lucrului este espunerea obiectiva a fapteloru, nu inse critisarea loru; ér candu invetiatoriulu totusi s'ar semtí detoriu, a-si esprime si parerea sa asupra unei persóne seuu intemplari istorice, se o faca cu precautiune si tienendu séma de spiritulu tempului respectivu.

5. In fine propunerea se fia intuitiva. Fora intuitiune copilulu nu are nici precepere, nici interesu pentru istoria. Enararea e intuitiva, candu invetiatoriulu espune intemplantari si descrie impregiurarile asia de viu si plasticu, „cá cumu ar fi fostu acolo“. Intuitiunea e de dóue specie, esterna si interna. Intuitiunea esterna se referesce la persóne, intemplari si impregiurari, seuu adeca la intrebarea: ce **s'a intemplatú?** La biografie invetiatoriulu descrie, déca e cu potentia, mai antaiu exteriorulu persónei, arata loculu, unde, si tempulu, candu a trairu, dupa aceea se espunu faptele indeplinite, din cari in fine se desvólta caracterulu persónei. Desemmuri, icóne, sculpturi si alte obiecte istorice se folosescu spre a face enararea cu atatu mai intuitiva. — Intuitiunea interna se referesce la intrebarea: cumu s'au intemplatú faptele istorice? adeca la convingerile, sentiementele si caracterulu persóneloru. Invetiatoriulu se va intrebá: ce esperintie au deja scolarii in privinti'a acést'a, si cumu se potu imbiná cu ele respectivevele intemplari istorice, cá copii se le intieléga cu atatu mai bine.

Déca biografí'a respectiva se affa in legindariu seuu in manualulu istoricu, invetiatoriulu va observá la espunerea ei planulu din carte, in forma inse póte fi mai liberu, ba scolarii 'lu voru intielege mai bine, déca nu se va tiené de cuvintele din carte, ci se va acomodá dupa gradulu de desvoltare alu scolariilor.

Biografiele mai lungi se desfacu in parti mai mici, buna óra cumu biografí'a lui Romulu s'a descompusu in 5 parti. In totu casulu inse partile se se aléga asia, cá materi'a se fia in sene completa.

III. Dupa ce invetiatoriulu a enaratu biografí'a in modulu aratatu, urméza desvoltarea seuu analisarea cuprinsului biografiei prin intrebări, intocma pre cumu se face analis'a logica a unei piese de lectura (a se vedé Nr. 7 din „Scol'a romana“).

Aici elementele senguratice, din cari se compune biografí'a respectiva (persóne, intemplari, locuri, impregiurari) se chiarifica si relevéza mai multu, decatu se potú face acést'a in punctulu precedentu; totu odata marcandu-se momentele seuu partile principale ale istoriei, se desvólta succesive si se notéza pe tabla planulu seuu dispusetiunea biografiei, cá se o cunósca si scolarii si se se folosésca de ea la operatiunile ulterióre. — Dupa ce s'a desvoltatu seuu analisatu o parte, invetiatoriulu conduce pre scolari a o cuprinde in puçine propusetiuni cardinale.

IV. Déca biografí'a tractata se affa in carte, invetiatoriulu face pre scolari a o cetí. La cetire invetiatoriulu esplica cuvintele si propusetiunile mai grele, ér scolarii arata dispusetiunea biografiei.

V. In fine urméza reproducerea biografiei din partea scolariilor. Mai antaiu enaréza scolarii cei mai buni, dupa densii si cei mai debili, urmandu cu totii dispusetiunea desvoltata. Mai tardiu scolarii reproducu istori'a numai in momentele sale principale, seuu adeca in estrasu, de unde se nasce o compusetiune stilistica, au unu dictatu spre diversa scopuri.

Cumu ca biografiele invetiate suntu a se deprinde bine si a se repetí adese ori, — se intielege de sene.

Propunera lui „ó“ in clasa elementaria.

In numerulu 2 alu fóiei nóstre amu descriu tractarea lui „o“; acumu vomu aratá tractarea lui „ó“. Sunetulu „ó“ e derivatu, si anume din sunetulu originalu seuu primitivu „o“, va se dica in limba a esistatu mai antaiu „o“, si numai dupa aceea s'a nascutu din elu „ó“; pentru aceea si in scóla se propune mai antaiu sunetulu primitivu, apoi celu derivatu, si se scríu ambele cu aceea-si litera.

Sunetulu „ó“ se nu-se pronuncia diftongitu = oa (asia -'lu pronuncia numai strainii, d. e. Sasii, Romanii inse nu), ci cá vocala simpla, adeca cá „o“ cu plecarea catra „a“.

In clasa elementaria nu vorbimu scolariilor despre „derivatiune“ in sensu gramaticalu; terminulu „derivare“ inse se póte folosi in schimbu pentru cuvintele „nascere“, „venire“ etc. Astfelíu copii voru invetiá in modu practic intielesulu acestui terminu. Unu pedagogu díce in privinti'a acést'a: „Se invetiamu pre scolari terminii gramaticali nu atatu prin definitiuni, catu prin aplicare practica, buna óra cumu vorbimu despre mese, scaune, flori, etc., pre cari copii le cunoscu indata, fora se le scie definí“.

Planulu detaiatu la propunerea unui sunetu l'amu comunicatu in numerulu 2 alu fóiei nóstre, unde amu aratatu tractarea lui o; aici vomu notá numai punctele principale.

In Abcdariulu nostru lui „ó“ i premerge „é“, tractarea caruia e descrisa in „Scriptologia“, pag. 112—114. Conformu principiului „dela cunoscutu la necunoscutu“, invetiatoriulu va imbiná tractarea lui „ó“ cu ceea a lui „é“.

1. *Repetitiune.* Ce sunetu amu invetiatiu mai pe urma? (= é; respunsulu inse are se urméze totu deauna in propusetiune completa). Din care sunetu s'a nascutu é? In locu de „s'a nascutu“ potemu dice la sunete „s'a derivatu, de-ri-vatu“. Dî si tu cuventulu acest'a! Asiadara din care sunetu se deriva é? Cumu se scrie sunetulu é? Numiti cuvinte cu é! etc.

2. *Sunetulu „ó“.* Prunciloru, astadi vomu invetiá unu sunetu nou, carele inca se nasce seau —? se deriva din altulu; fiti deci atenti! Dela cari animale avemu branza si lana? (Respunsu intregu: noi avemu branza si lana dela oi). Din cate cuvinte stá dîcerea acést'a? Care e cuventulu primu? . . . din urma? Cate silabe are cuventulu oi? Luati séma, ca-lu voiú pronunciá si io raru, cá se aflatu, din cari sunete se compune: o . . . i. Cate sunete ati auditu? Care e sunetulu primu? alu doile? Din cate sunete stá asiadara cuventulu oi? Inca odata: care e sunetulu primu? alu doile?

Cine nu are mai multe oi, ci numai un'a, cumu va esprimá elu acést'a? (io am o óe). Dî si tu acést'a! Din cate cuvinte stá dîcerea acést'a? Care e celu de antaiu? . . . din uuma? Mai pronuncia odata senguru numai cuventulu acest'a! Luati sém'a, ca-lu voiú pronunciá si io raru, cá se aflatu si aici, din cari sunete se compune: ó . . . e, ó . . . e. Ce sunetu auditu antaiu? (ó) apoi? (e). Mai pronuncia odata sunetulu primu, N! S! A! Cu totii! (Invetiatoriulu va face bine, a provocá pre toti scolarii in rîndu, adeca unulu cate unulu se pronuncia sunetulu „ó“, cá se se convinga, nu cumu-va unulu au altulu 'lu pronuncia falsu seau defectuosu; rectificare — ajutoriu). Acestu sunetu nu l'ati auditu pana acuma de sene, e unu sunetu nou. Vedeti totu acelu cuventu incepe odata cu o = oi, alta data cu ó = óe; o s'a prefacutu in ó, seau adeca ó e derivatu din care sunetu? In limb'a nóstra suntu mai multe cuvente, in cari „ó“ e derivatu din o; d. e. canele róde la unu osu; canii rodu la ósa, osu — ósa. (Totu asia cu olu — óla, rodu — róde, mori — móra, porti — pórtá etc.) Cine mai scie inca si alte cuvinte? Se pronunciamu inca odata sunetulu acest'a cu totii tare: ó!

3. *Liter'a.* Acumu se si scriemu sunetulu acest'a! Din care sunetu amu dîsu, ca se deriva ó? Bine din o. Cu ce litera amu scrisu sunetulu é? Pentru ce? Ce cugetati, cu ce litera vomu scrie sunetulu ó? Pentru ce cu o? Asia e, pentru ca se deriva dela o. Sciti voi scrie pe o? Scrieti-lu cu degetulu in aeru! Dara pe ce se cunóscemu, ca are se sune seau se se cetésca ó, nu o? Cumu se numesce semnulu, ce-lu punemu pe o, cá se sune ó? (accentu). Antaiu scriemu unu o, apoi i punemu de-asupra accentulu, éca asia ('lu scrie mare si frumosu pe tabla). Tablitiele afara — 1, 2, 3! Stilurile a-mana — 1, 2, 3! Scrieti acumu si voi frumosu liter'a acést'a!

Scrierea literei in tactu (6 tacte cu accentulu).

Scrierea celoru dóua cuvinte, cari se potú compune din ó si din sunetele precedente: óe, óea.

Cetirea cuvintelorú scrise si a celoru din carte.

Compunerea acestoru cuvinte din literele mobile.
Dictarea acestoru cuvinte.
(A se vedé procedur'a din numerulu 2 alu fóiei nóstre!)

Din conferintie invetiatoresci.

IV.

Midlóce pentru inaintarea disciplinei (continuare ad II din Nr. 5 alu „Scólei Romane“):

9. Invetiatoriulu se nu intrebe pre scolari pe rîndu, adeca nici dupa alfabetu, nici dupa cumu siedu in bance.

10. Invetiatoriulu se puna mai antaiu intrebarea, apoi se chiamo pre unu scolaru a respunde.

11. Invetiatoriulu se va ferí, a sbierá prea tare; strigarea prea désa: „Taceti!“ nu duce la scopu.

12. Invetiatoriulu se nu deprinda prea desu respunderea in choru.

13. Activitatfle intermediarie, precumu scótearea si repunerea recvisiteloru de scóla (carti, tablitie, stiluri etc.) se se faca in tactu.

14. Nici unu obiectu de invetiamentu se nu se lungésca preste tempulu prefriptu, ci se se observe strictu planulu de prelectiuni (órdinea óreloru).

15. Invetiatoriulu se nu concéda, cá in tempulu propuneriloru se intre in scóla persóne nechiamate.

Bukov. päd. Blätter.

V.

In Germani'a e vorb'a, a straformá tóte scólele poporale in scóle de statu. In siedinti'a reuniunei generale a invetiatoriloru germani (despartimentulu Berlinu) tienuta la 26 Decembre a. tr. se incinse asupra acestui obiectu o discussiune fórté via. Presidiulu reuniunei propuse cá substratu pentru discussiune urmatóriele tese:

1. *Fíinti'a scólei de statu* stá in urmatóriele: a) Scól'a o infintieza, sustiene si conduce statulu. b) Pre invetiatori i cvalifica, esaminéza, denumesce si salariséza statulu, prin urmare ei suntu amploiati de statu.

2. *Partíle bune ale scólei de statu* suntu: a) Fiacare scóla 'si póte capetá poterile didactice corespundietórie trebuintieloru sale. b) Cultur'a se póte promová in diferitele parti ale statului in mesura mai egala. c) Fiacare invetiatoriu póte obtiené unu postu amesuratu cvalificatiunei sale. d) Invetiatorii potú avansá mai regulatu. e) Pusetiunea invetiatoriloru faciá de comuna devine mai demna.

3. *Partíle rele ale scólei de statu* suntu: a) Fiacare schimbare de sistemu in regimulu statului se manifestéza faciá de scóla intracolo, ca acést'a e nevoita a spriginí totu deauna partid'a domnitória intru realisarea scopuriloru sale. b) Prin acést'a scól'a vine in contradîcere cu opiniunea publica; in asemene pusetiune se afla invetiatoriulu, fia faciá de poporu, au faciá de regimu. c) Independinti'a politica a invetiatoriloru e periclitata. d) Scól'a de statu duce la uniformare in ceea ce se tiene de planulu de invetiamentu, metodu, midlóce didactice etc. si impiedeca desvoltarea vietiei scolastice. e) Tempulu modernu tinde pe tóte terenurile vietiei pu-

blice la autonomia si decentralisatiune. Cu nevointiele aceste organizarea scólei de statu stà in contradicere.

Parerile asupra acestui obiectu divergeau fórte. Continuarea desbaterei si luarea unui concludu definitivu asupra propusetiunei de sus se amanà pana la siedinti'a urmatória.

Proiectu de lege, relativu la instructiunea din scóelele gimnasiale si reale.

(Fine).

Capitululu VI.

Gimnasia si scóele reale private.

§. 70.

Confesiuni relig., municipia, comune, societati si particulari potu infintiá si sustiené ori ce feliu de scóle medie, private seau institute de educatiune amintite in legea de fačia, déca conducerea seau directiunea nemidlocita o concredu la atari persóne, cari suntu seau profesori cu atestate de cvalificatiune pentru cursulu de invetiamentu, ce se intentiunéza a se deschide, seau prin o activitate cunoscuta si de regimulu tieiei si-au eluptatu renume publicu.

§ 46 din legea presenta are valóre si pentru institutele private.

§. 71.

Proprietariulu unui atare institutu e detoriu a incunoscintiá, celu puçinu cu 30 dile inainte de deschidere, pre oficiulu comunalu — si pe calea inspectorului r. de scóle medie din respectivulu cercu — pre ministru despre deschiderea institutulu privatu de invetiamentu seau de educatiune pre langa asternerea planulu de organizare, a celui de invetiameutu si pre langa aratarea poteriloru didactice aplicate.

§. 72.

In privinti'a localitatiloru de invetiamentu si a numerulu eleviloru instruandi in una clasa au valóre si pentru institutele private §§ 24, 25, si 47 din legea presenta.

§. 73.

Fia carui institutu privatu de invetiamentu i se póte dá dreptulu de publicitate, déca in privinti'a organizatiunei, a ajustarei, a numerulu profesoriloru aplicati, a cvalificatiunei si salarisarei acestora corespunde celu puçinu dispusetiuniloru si cerintieloru cuprinse in §§ 57, 59, 60, 61, 62 si 63 din acésta lege; si déca proprietarii si conducatorii institutulu se supunu iurisdictionei organelor administrative de statu.

§. 74.

Déca in vre unu institutu privatu de educatiune si invetiamentu nu s'aru observá dispusetiunile legei presente, seau déca regimulu afla defecte morale seau directiuni contrarie statulu, póte ordiná investigatiune, si in conformitate cu rezultatele acelei'a póte inchide institutulu; ba in casu estraordinariu póte suspende instructiunea si educatiunea si in ainte de a se fi terminatu investigatiunea.

§. 75.

Regimulu instructiunei publice póte oferí spriginire morala si materiala astoru feliu de institute medie in casulu, déca voru corespunde conditiuniloru cuprinse in § 73.

§. 76.

Fiacare parinte seau tutoru are voia a-si instrúa copii, resp. tutoratii la cas'a propria seau in ori care institutu; inse elevii instruiti in institute private, cari n'au dreptulu de publicitate, au si a casa, suntu detori la finea fiacarui anu scolasticu a face esamenu la vreunu institutu mediu publicu.

Esceptiunalmente respectivii potu face in unu anu esamenu din mai multe clase, inse numai cu concessiunea ministrului.

Capitululu VII.

Inspectorii scóleloru gimnasiale si reale.

§. 77.

Inspectorii scóleloru gimnasiale si reale suntu ampoiati de statu cu salariu anualu si cu dreptu de pensiune.

Catu pentru pensiune, ea se va otari prin o lege speciala aducanda in privinti'a acésta.

§. 78.

Pre inspectorii scolastici i denumesce la propunerea ministrului Maiestatea Sa, fiendu cu deosebita privire la barbatii de specialitate, cvalificati pentru carier'a profesionale si cari au servitu deja cá profesori.

§. 79.

Acesti'a se denumescu pre viétia, si nu se potu amová prin ministrulu de instructiune, decatu numai in casurile aratate in § 41, observandu-se procedur'a preserisa in acelu paragrafu.

§. 80.

Detorinti'a inspectorulu scolasticu este:

1. a esecutá legea si ordinatiunile regimulu in scóele medie de statu cuprinse in capitulu IV, precum si in cele din capitulu V, cari se sustienu prin municipia seau comunitati, respective a ingrigí pentru ducerea loru in indeplinire, ér in celelalte scóle a priveghiá, cá se se esecute dispusetiunile legei.

2. a cercetá scóele medie apartienatórie districtulu seu in fiacare anu celu puçinu de 3 ori, si adeca in diferite perióde de tempu, si cu ocasiunea acést'a a presidá confetintiele profesionale.

3. a ingrigí, cá conferintiele amintite in § 43, pct 2 se se tiena in tempulu prefiptu prin ministru si in modulu preserisu de elu;

4. a conduce si a presidá esamenele de maturitate, seau in casu de impiedecare a face ministrului propunere in privinti'a substituirei sale.

Capitululu VIII.

Esamenele de maturitate.

§. 81.

Acei tineri, cari au absolvatu clas'a a VIII-a, asiadara intregu cursulu invetiamentulu la ori care gimnasiu

seau scóla reala, seau in casa privata, si au depus esamenu de clasa validu si cu succesu, si cari dorescu asi continuá studiale la o scóla mai inalta, seau voiescu ori candu a depune unu atare esamenu, pentru care se recere absolvirea intregului cursu de invetiamentu gimnasialu seau realu, suntu indatorati asi documéntá cvalificatiunea si maturitatea receruta pentru scólele mai inalte prin unu esamenu tienutu anume spre scopulu acesta, cu care ocaziune statulu 'si esercéza dreptulu de supraveghiare si controlare prin delegarea organeloru sale pentru scopulu acesta.

§. 82.

Esamenele de maturitate se tienu de catra corpulu profesoralu a fiacarui gimnasiu seau scóle reale publice cu 8 clase in edificiulu propriu, presidandu inspectorulu scolasticu respectivu, seau in absentia acestuia unu barbatu de specialitate autorisatu prin ministru si asistandu totu odata celu puçinu inca unu comisariu de esamene, designátu asemenea prin ministru.

§. 83.

Gimnasiale si scólele reale private lipsite de dreptulu publicitatiei suntu detória a avisá pre elevii lor, cari au depus cu succesu esamenu din clas'a VIII-a, spre depunerea esamenului de maturitate la o scóla media, designanda din partea ministrului de instructiune.

§. 84.

Unu teneru, care a absolvatu cursulu in unu atare institutu publicu, póte depune esamenu de maturitate numai in acelu institutu publicu, in care a absolvitu clas'a a VIII-a.

§. 85.

Misiunea esamenului de maturitate este a judecá cu deosebire pe basea elaboratoru scripturistice: óre posiede tenerulu, ce are se depuna esamenu, cvalificatiunea intelectuala receruta pentru studiare la universitate, respective la o scóla tehnica mai inalta.

Instructiunea pentru esamene o emite ministru, dupa ce a ascultat colegiale profesorele dela universitati si dela scólele tehnice mai inalte, si cu observarea nivoului instructiunei din scólele medie.

Esamenele suntu publice, ér testimoniales despre aceste se voru edá in limb'a maghiara.

§. 86.

Cu esecutarea acestei legi, pre cumu si cu cea a dispositiunilor transitorie, se insarcinéza ministru de culte si instructiune publica, si incatu privesece dispuestiunile §-lui 18, si ministru pentru aperarea tieriei. Ministru de instructiune publica relatiuneza celu puçinu totu in alu 3-lea anu dietei despre afacerile de instructiune in scólele medie.

Varietati.

* (Invetiatori maltratati). „Bistritzer Wochenblatt“ scrie: In Uifalaulu de sus s'a intemplatu, precum ni-se comunica dintr'o parte demna de credintia, unu

casu deplorabilu. Doi sateni adeca sarira diu'a pe amédiadi in midloculu stradei la rectorulu si la cantorulu comunei, si maltratara mai cu séma pre celu de antaju intr'o forma, incatu bietulu rectoru abia scapá cu viéti'a. Caus'a acestui scandalu ni-se spune a fi urmatóri'a: Rectorulu se fi scosu pre fiulu unuia dintre acesti doi sateni de mai multe ori afara spre a-lu face de rusne inaintea conscolariloru sei, pentru ca nu-si spalase urechile si grumadii. Regretamu faptululu nunumai pentru aceea, pentru ca e lucru cu rusne a se intemplá asia ceva in tempulu de faciá si intr'o comuna sasésca din tractulu nostru bisericescu, ci si din cauza, ca prin acést'a suferé védi'a statului invetiatorescu si a scólei. Casulu ne indreptatiesce a presupune, ca in Uifalau spiritulu nóueloru nóstre legi scolastice si bisericesci e puçinu cunoscutu, si ca acolo ómenii tractéza cu invetiatorii cá cu porcarii. Rectorulu maltratatu a intentatu deja procesu criminalu, si se speramu, ca ambii eroi ai dreptului pummulu voru avé catu de curundu ocaziune, a medité „a umbra la recóre“, déca unu invetiatoriu, carele cere dela scolarii sei se vina la scóla totu deauna spalati si curatiti, merita o astfeliu de tractare din partea parintiloru. Cumuca sub impregiurarile aceste nici unulu dintre invetiatori nu are placere a mai remané in Uifalau, se intielege de sene. Rectorulu maltratatu si-a si cautatu indata altu postu, si dílele aceste se va stramutá totu cá rectoru in Pinticu. Vomu vedé, mai capeté-voru bravii Uifaleni unu rectoru asia de diligentu si cvalificatu!

* (Unu esamenu completu), precumu arare ori se intempla, avú locu dílele aceste — cumu se esprima Sieb.-D.-Tageblatt — „la o scóla principala negermana intr'o cetate sasésca“. Intr'unu cercu largu siedu parintii intruniti si asculta minune catu invetiara micutii intr'unu tempu atatu de scurtu dela noulu loru invetiatoriu. Inse in lume tóte au capetu, asia si respunsurile culante ale scolariloru. Unulu la intrebarea invetiatoriului nu sciú nici ba, nici be. Atunci invetiatoriulu rabiatu sare la bietulu copilu, 'lu trage de péru si de urechi si-lu lovesce in faciá. Unu „consiliariu de esamenu“, spoitu ceva mai umanu, scandalisandu-se de acésta tractare, se scóla seriosu si serbatoresce, — atunci vecinulu seu 'lu trage érași pe scaunu si-i díce cu demnitate: „Tieneti gur'a, bine face invetiatoriulu; elu trebue se dee esamenu din tóte, cate a facutu in scóla.“

* (Ecvinoptiulu de primavéra). La 9/21 ale curenteii sórele se afla in ecvatoru, resare si apune la 6 óre, díu'a si nóptea suntu egale preste tóta faci'a pamentului. Tragundu atentiunea invetiatoriloru nostri asupra acestui fenomenu, ne provocamu la cele díse in privinti'a acést'a in Nr. 1 alu „Scólei romane“ in tractatulu „Ceva din astronomia“.

Bibliografia.

Transcomputarea usioru de intielesu a mesuriloru metrice si vechi. Compusa si dupa autenticare edata de Carolu Bányay Literati in Clusiu, Pretiulu 20 cr. Se compune din tabele.